

## Съдържание

Предговор / 11

От автора / 13

### Първа част. Обучението на възрастни – концепции и идеи

Различава ли се обучението на възрастни от обучението на децата? / 15

С какво ученето при възрастните се различава от ученето при децата? / 24

Възрастово детерминирани особености на ученето при възрастните / 24

Когнитивно детерминирани особености / 26

Социално детерминирани особености / 27

Обобщени характеристики на възрастните учащи / 28

Как учат възрастните? – идеите за самонасоченото учене / 31

Самонасоченото учене като концепция и идея / 32

Изследвания върху самонасоченото учене / 37

Измерване на самонасоченото учене / 44

Критичен поглед към самонасоченото учене / 46

Обобщен поглед към самонасоченото учене и някои изводи за практиката за обучение на възрастни / 49

Какво очакват възрастните от обучението? / 51

Какво е важно да знаят и да правят преподавателите на възрастни? / 53

Използвана литература / 54

#### **Учебни задачи:**

Учебна задача. Самооценка и анализ на уменията и компетенциите за учене / 57

### Втора част. Диагностика, анализ и оценяване на потребности от обучение

Същност на диагностиката, анализа и оценяването на потребности от обучение / 60

Диагностика, анализ и оценяване на потребности от обучение

на работното място / 63

Причини и цели / 63

Подходи за анализ и видове анализ / 65

Нива на анализ / 67

Етапи на анализ / 68

Инструментарий, методи за събиране на информация / 73

Методи за събиране на информация за анализ на потребности от обучение на ниво работещи / 73

Методи за събиране на информация за анализ на потребности от обучение на ниво организация / 83

Отговорни лица и периодичност за провеждане на проучването / 86

Диагностика, анализ и оценяване на потребности от обучение в организации от системата за формално образование на възрастни / 87

Диагностика, анализ и оценяване на потребности от обучение в други сфери на обучение на възрастни / 88

**Учебни задачи:**

Учебна задача. Изработване на инструмент за анализ на потребности от обучение – практическа работа / 90

Учебна задача. Анализ по модел / 90

**Учебни ресурси:**

Учебен ресурс. Въпросник за оценка на потребности от обучение от английски език / 91

Учебен ресурс. Стандартизиран въпросник за идентифициране на потребностите от обучение на работното място / 97

Учебен ресурс. Въпросник за проучване и анализ на очакванията към дадено обучение / 99

Учебен ресурс. Примерни методи и техники за проучване на очакванията от обучението / 104

**Трета част. Методически насоки за планиране на учебното съдържание**

**Разработване на учебна програма / 107**

Същност, значимост и базисни опорни идеи при разработването на учебна програма / 107

Подходи към разработването на учебна програма / 116

Структурни компоненти на учебните програми за обучение на възрастни / 119

Модели на учебни програми / 128

Модел на програма за обучение в университет / 129

Модел на програма за обучение в колеж / 130

Модел на програма за обучение на възрастни в институции за неформално образование / 134

Използвана литература / 135

**Учебни задачи:**

Учебна задача. Писмен тематичен анализ / 136

Учебна задача. Определяне на цели на обучение / 136

**Учебни ресурси:**

Учебен ресурс. Политика на курса / 137

Учебен ресурс. Възможности за стимулиране на възрастните да учат / 138

**Планиране на учебни занятия / 143**

Същност, видове учебни занятия, структурни и съдържателни компоненти / 143

Учебно споразумение / 148

Планиране на първото занятие / 150

Представяне на преподавателя / 151

Запознаване с учащите и изграждане на доверие / 152

Представяне на програмата за обучение / 155

„Запалване“ на първоначалния интерес / 155

Нормиране/регулиране на отношенията в групата / 156

Изграждане на връзка между потребностите на учащите и целите на обучението / 157

Подходи и модели за структуриране на учебни занятия / 158

Структуриране на учебно занятие на базата на Подход на 6-те въпроса / 158

Структуриране на учебно занятие на базата на „Цикъл на учене“ на D. Kolb / 161

Структуриране на учебно занятие на базата на ADDIE модел / 165

Използвана литература / 169

#### **Учебни задачи:**

Учебна задача. Планиране на първо занятие / 169

#### **Учебни ресурси:**

Учебен ресурс. Модели на учебно споразумение – формуляр и попълнено учебно споразумение / 170

Учебен ресурс. Други методически планове на занятия / 174

#### **Портфолио на курса/учебната дисциплина / 176**

Същност и предназначение / 176

Подходи за структуриране на портфолиото на курса / 177

Стъпки за разработване на портфолио на курса / 180

Използвана литература / 181

### **Четвърта част. Методически насоки за планиране на форми и методи на обучение**

#### **Форми за обучение/учене на възрастни / 182**

Понятие за форми на обучение и видове / 182

Инструкции на работното място (инструктаж) / 184

Практически упражнения / 185

Работна среща / 185

Наблюдение на работния процес / 186

Наставничество / 187

Кръжок по качество / 189

Учебна визита/посещение / 190

Ротация на работните места / 191

Учебен курс / 191

Тренинг / 193

Семинар / 197

Ателие / 198

Учебна работилница (Workshop) / 202

Използвана литература / 205

#### **Учебни ресурси:**

Учебен ресурс. План за тренинг по презентационни умения / 206

Учебен ресурс. Ателие „Щастие“ (план и учебни ресурси) / 207

#### **Методи за обучение на възрастни / 212**

Понятия за метод, техника, процедура, организация / 212

Същност и основни характеристики на интерактивните методи в обучението / 218

Подходи за определяне и класифициране на интерактивните методи / 222

Роля на интерактивните методи за повишаване на мотивацията за учене на възрастните / 227

Влияние на интерактивните методи върху желанието да се учи / 227  
Влияние на интерактивните методи върху процеса на учене / 228  
Влияние на интерактивните методи върху осмислянето на наученото / 229  
Влияние на интерактивните методи върху удовлетвореността от наученото / 230

Използвана литература / 230

**Учебни задачи:**

*Учебна задача. Избор и обосновка на метод на обучение / 231*

**Учебни ресурси:**

*Учебен ресурс. Интерактивни методи на обучение (критерии за класифициране) / 232*

*Учебен ресурс. Примери на интерактивни методи / 235*

**Пета част. Методически насоки за планиране на средата и учебните ресурси**

**Средата в подкрепа на обучението и ученето на възрастните / 257**

Образователна среда, среда за обучение и среда за учене / 258

Създаване на микроклимат на доверие между преподавателя и учащите, и между самите учащи / 260

Организиране и използване на образователното пространство / 262

Възможности за моделиране на пространството / 263

Възможности за организиране на пространството. Видове подредба на учебната зала / 267

Организиране и използване на физическата околна среда / 277

Използвана литература / 279

**Учебни задачи:**

*Учебна задача. Модел на ефективна среда за обучение на възрастни / 280*

**Ресурсно осигуряване на обучението / 280**

Печатни материали / 284

Електронни материали / 291

Уеббазирани ресурси / 292

Технически средства / 293

Използвана литература / 295

**Учебни ресурси:**

*Учебен ресурс. Скелет – листовка / 296*

*Учебен ресурс. Листовка тип „мисловна/мозъчна карта“ / 297*

*Учебен ресурс. Презентационна листовка / 299*

**Шеста част. Методически насоки за оценяване на обучението**

**Оценяване на учебните постижения / 303**

Оценяването – дискуссионни въпроси / 303

Оценяване на резултатите от ученето (знания, умения, компетенции) / 306

Форми и методи за оценяване / 311

Оценяване на учебните постижения на възрастните, учащи се в конкретен учебен курс / 325

Използвана литература / 329

## **Учебни задачи**

Учебна задача. Рамка за оценяване / 330

## **Учебни ресурси:**

Учебен ресурс. Профил на постиженията / 330

Учебен ресурс. Оценяване на писмена разработка / 331

Учебен ресурс. Формуляр за взаимно оценяване на групов проект / 332

## **Оценяване на ефективността на обучението / 333**

Същност и необходимост / 333

Получаване на обратна връзка от учащите / 339

Самооценка на преподавателя / 347

Обратна връзка и оценяване на преподавателя и на обучението от колеги,  
други специалисти и работодатели / 350

Използвана литература / 352

## **Учебни задачи**

Учебна задача. Инструмент за оценяване на работата на преподавателя / 353

## **Учебни ресурси:**

Учебен ресурс. Оценяване на учебно занятие / 354

Учебен ресурс. Примерни инструменти за оценяване на обучението / 355

Учебен ресурс. Самооценка на преподавателя / 359

Учебен ресурс. Разсъждения преди първия ден на курса / 360

Учебен ресурс. Равносметка след първото занятие / 361

Учебен ресурс. Разсъждение след конкретна учебна дейност / 362

Учебен ресурс. Равносметка след приключване на обучението / 363

Учебен ресурс. Оценка на въздействието на проведено обучение / 364

Учебен ресурс. Оценка на впечатлението за удовлетвореността от проведено  
обучение / 367

## **Библиография / 371**

## **Списък с фигурите в текста / 381**

## **Списък с таблиците в текста / 381**